

Innviðaráðuneytið
Eyjólfur Ármannsson ráðherra
Sölvhólsstöðu 7
101 Reykjavík

Reykjavík, 4. júlí 2025

Efni: Álit Samkeppniseftirlitsins um leiðir til að efla samkeppni á flutningamarkaði – ítrekun og viðbót vegna samgangna við Þorlákshöfn

I. Ítrekun á fyrri erindum FA

Félag atvinnurekenda (FA) vísar til fyrri erinda félagsins til innviðaráðherra, dags. 18. október 2023 og 4. apríl 2024. Fyrri erindið var sent í framhaldi af álit Samkeppniseftirlitsins (SE) nr. 1/2023, um leiðir til að efla samkeppni á flutningamarkaði, en álitinu var m.a. beint til innviðaráðherra í byrjun september 2023. Eins og fram kom í upphaflegu erindi FA, er í félaginu fjöldi inn- og útflutningsfyrirtækja, sem árum saman hafa kvartað undan ónógri samkeppni í flutningaþjónustu, hárri verðlagningu stóru skipafélaganna tveggja og ógegnsæjum gjaldskrám. Það er mikið hagsmunamál félagsmanna FA að það takist að efla samkeppni í skipaflutningum og ekki síður hagsmunir neytenda, enda vegur flutningskostnaður þungt í vöruverði á Íslandi.

Í bréfinu voru settar fram spurningar um viðbrögð ráðherra og ráðuneytisins við álit SE:

- 1) Til hvaða ráðstafana hefur ráðuneytið gripið í framhaldi af álitinu? Hefur einhver vinna verið sett í gang af hálfu ráðuneytisins?
- 2) Hver er stefna ráðherra varðandi skipulag og rekstur Sundahafnar með tilliti til samkeppnismála og aðgangs keppinauta stóru skipafélaganna að hafnaraðstöðu og skipaafgreiðslu?
- 3) Hver er stefna ráðherra varðandi aðgerðir til að efla samkeppni í landflutningum?
- 4) Hver er stefna ráðherra hvað varðar aukið aðhald gagnvart nýrri eða sértækri gjaldtöku á flutningamörkuðum?
- 5) Hver er tímarammi þeirra aðgerða sem ráðuneytið hyggst ráðast í?

Um leið og ráðherra var sent erindi haustið 2023 sendi FA sambærileg erindi á aðra aðila sem álit SE beindist að, þ.e. borgarstjórnin í Reykjavík og hafnarstjóra Faxaflóahafna. Bæði borgin og hafnaryfirvöld hafa brugðizt við bæði skriflega og með því að kalla fulltrúa FA til fundar um hvernig þessir aðilar geti komið til móts við álit SE. FA hefur fundað með borgarstjóra, borgarráði, stjórnarformanni og hafnarstjóra Faxaflóahafna.

Engin efnisleg svör hafa hins vegar borizt frá ráðuneytinu. Í svarbréfi ráðuneytisins 5. apríl 2024 kom fram að ráðuneytið teldi ekki tímabært að upplýsa endanlega viðbrögð sín vegna álits Samkeppniseftirlitsins, þar sem vinna væri enn yfirstandandi. „Í því ljósi verður einstaka spurningum sem fram koma í bréfi félagsins ekki svarað að svo stöddu. Þó er rétt að upplýsa að lagt er upp með að klára greiningu og stefnumótun vegna málsins fljótlega,“ sagði í bréfi ráðuneytisins.

Í ljósi þess að liðnir eru rúmir fjórtán mánuðir frá því að það svar barst, leyfir FA sér að ítreka fyrri erindi sín og óskar svars við þeim spurningum, sem þar eru settar fram.

II. Greiðar samgöngur milli höfuðborgarsvæðisins og Þorlákshafnar eru samkeppnismál

FA leyfir sér ennfremur að vekja athygli ráðherra á þeirri stöðu, sem nú er uppi í skipaflutningum, þar sem tveir helztu keppinautar stóru skipafélaganna hafa komið sér upp starfsstöðvum í Þorlákshöfn. Smyril Line Cargo hefur starfað þar um nokkurt árabíl og heldur uppi áætlunarsiglingum milli Þorlákshafnar og Þórshafnar, Hirtshals og Rotterdam. Torcargo hefur nýhafið áætlunarsiglingar milli Rotterdam og Þorlákshafnar. Margir kostir eru við staðsetninguna í Þorlákshöfn, m.a. að siglingaleiðin er styttri og sótsporið minna. Hins vegar þurfa skipafélögin, sem þar starfa, að flytja vörur um lengri veg á landi til stærsta markaðarins á höfuðborgarsvæðinu en stóru skipafélögin, sem hafa aðstöðu í Sundahöfn.

FA hefur aflað upplýsinga hjá Vegagerðinni um Þrengslavegin, sem ásamt Þorlákshafnarvegi tengir Þorlákshöfn við Þjóðveg 1, Hringveg. Í svörum stofnunarinnar (sjá fylgiskjal) kemur m.a. eftirfarandi fram:

- Þrengslavegur er ekki í efsta flokki vetrarþjónustu, heldur þjónustuflokki 2 og eingöngu sinnt hluta sólarhringsins, en ýmsar helztu leiðir aðrar á suðvesturhorni landsins eru í þjónustuflokki 1.
- Síðustu fjögur ár hefur Þrengslavegi verið lokað eða vegurinn verið ófær í 72 skipti, en á sama tíma var Hellisheiði lokað í 65 skipti.
- Samkvæmt vegaskrá er æskileg vegtegund fyrir Þrengslaveg C9, þ.e. tvær 3,5 metra akbrautir og metrabreiðar vegaxlir, samtals 9 metra breiður vegur. Þrengslavegurinn uppfyllir ekki þessar kröfur. Þar sem hann hefur verið styrktur og breikkaður á undanförnum árum, þ.e. frá Hringvegi að Raufarhólshelli, er hann í flokki C8, átta metra breiður. Sama á við um Þorlákshafnarveg frá hringtorgi við Þorlákshöfn að Þrengslavegi eftir að yfirstandandi framkvæmdum við hann lýkur í lok sumars.
- Framkvæmdir við að bæta burðarþol vegarins á undanförnum árum hafa verið fjármagnaðar af viðhaldsfé en ekki sem verk á samgönguáætlun og var þess vegna ekki farið í C9-veg.
- Þrengslavegur frá Þorlákshafnarvegi að Raufarhólshelli er með skert burðarþol og á það sama við um kaflann á Þorlákshafnarvegi frá Eyrarbakkavegi að hringtorgi við Þorlákshöfn.
- Á undanförnum fjórum árum hafa 10 tonna áspungatakmörkanir verið settar á Þrengslaveg í samtals 106 daga. Engar slíkar takmörkanir hafa verið settar á aðrar aðalleiðir á suðvesturhorninu á sama tíma.

Það gefur auga leið að eftir því sem keppinautar stóru skipafélaganna í Þorlákshöfn eflast, mun umferð vöruflutningabíla um Þrengslaveg og Þorlákshafnarveg aukast. Í svörum Vegagerðarinnar kemur fram að einsskiptismæling á Þrengslavegi í janúar síðastliðnum gefi til kynna að þungaumferð um veginn sé nú þegar 10-17%.

Vegtenging við Þorlákshöfn, sem er síðri að gæðum en aðrar aðalleiðir á suðvesturhorninu, er samkeppnishindrun í vegi skipafélaganna sem starfa í Þorlákshöfn. FA beinir því til ráðherra að beita sér fyrir því að uppbygging Þrengslavegar – og eftir atvikum Þorlákshafnarvegar – þannig að vegurinn verði að fullu sambærilegur við aðrar aðalleiðir á svæðinu, verði sett á samgönguáætlun hið fyrsta. Til lengri tíma litið hlýtur að verða horft til 2+1-vegar líkt og á Hellisheiði. Slíkt væri ekki eingöngu samgöngubót og öryggismál, heldur ekki síður mikilvæg samkeppnisaðgerð í framhaldi af álit Samkeppniseftirlitsins.

III. Að lokum

Eins og fyrr lýsir FA sig reiðubúið til samtals og samstarfs við ráðuneytið um útfærslu aðgerða, sem geta orðið til þess að efla samkeppni á flutningamarkaðnum, til hagsbóta fyrir félagsmenn og í þágu lægri flutningskostnaðar og hagstæðara vöruverðs fyrir almenning.

FA leyfir sér að minna á það ítrekaða álit umboðsmanns Alþingis að það sé óskráð meginregla í íslenskum stjórnarsýslurétti að hver sá sem ber upp skriflegt erindi við stjórnvald eigi rétt á að fá skriflegt svar nema erindið beri með sér að svars sé ekki vænzt, en við setningu stjórnarsýslulaga nr. 37/1993 hafi verið gengið út frá því að þessi regla gildi. Svars við erindi þessu er óskað hið fyrsta.

Virðingarfyllst,

Ólafur Stephensen
framkvæmdastjóri FA

Fylgiskjal: Svar Vegagerðarinnar við fyrirspurn FA, dags. 13. júní 2025